

Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 18 mars 1918 kl. 4 e. m.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 5 i anledning av väckt motion angående skrivelse till Konungen ifråga om åtgärder för inrättande av badanstalter i större befolkningscentra och å landsbygden m. m.

I en inom första kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 121, har herr von Koch hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga under överbärande och för riksdagen framlägga förslag om vilka åtgärder, som från statens sida böra vidtagas för att i större befolkningscentra såväl som å landsbygden befrämja och kontrollera tillkomsten av badanstalter för allmänheten, samt hur i samband härmed en rationell simundervisning skall kunna ordnas.

Motionen.

Beträffande motiveringen för denna hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

Badets betydelse för den allmänna hälsovården torde av ingen kunna bestridas. I badet äga vi ett av de allra viktigaste medlen för främjandet och bevarandet av ett gott hälsotillstånd inom folket. Icke minst har detta avseende på de befolkningsklasser, vilkas huvudsakliga sysselsättning utgöres av kroppsarbete.

Utskottet.

Ehuru insikten om badets hygieniska betydelse under senare åren, tack vare en stigande allmänbildning, avsevärt ökats, är dock badfrekvensen inom det svenska folket alltjämt i stort sett synnerligen otillfredsställande. Bland stora grupper av befolkningen, för att nu särskilt nämna befolkningen på landsbygden, är badseden nästan avglömd. Åtminstone pläga i de flesta fall de varma baden anses som en tämligen onödig lyx. En förändring till bättre förhållanden är utan tvivel önskvärd.

Riksdagen har ock redan visat sig behjärta ifrågavarande angelägenhet. Utskottet kan i detta hänseende erinra om att nu pågående utredning beträffande åtgärder, som kunna av staten vidtagas för främjande av ett mera allmänt bruk av skolbad i landsbygdens folkskolor, tillkommit på riksdagens initiativ med anledning av en år 1913 inom andra kammaren väckt motion.

Utskottet har i anledning av motionen i föreskriven ordning inhämtat yttrande från kungl. medicinalstyrelsen och kungl. socialstyrelsen.

Medicinalstyrelsen vitsordar vikten av god tillgång på bad och framhåller, att särskilt folk- och skolbad böra vara förtjänta av myndigheternas stöd och omtanke. Då motionären inskränkt sig till hemställen om skrivelse med anhållan, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande och för riksdagen framlägga förslag om åtgärder från statens sida för badfrågans befrämjande, ansåge emellertid medicinalstyrelsen icke erforderligt att i frågans nuvarande läge göra någon närmare utredning utan förordar i korthet bifall till motionen.

Ur socialstyrelsens yttrande vill utskottet anföra följande:

»Det första villkoret för badfrekvensens höjande är givetvis, att ett tillräckligt antal för ändamålet lämpliga badanstalter finnes att tillgå ävensom att dessa tillhandahålla baden till jämförelsevis billiga priser. Det ena som det andra läser i regel icke kunna ifrågasättas utan kommunernas medverkan, vare sig att kommunen själv inrättar och driver badanstalten eller att denna omhänderhaves av enskilda med bidrag av kommunala medel och efter en av de kommunala myndigheterna godkänd plan.

Frågan om inrättande av erforderliga badanstalter måste enligt styrelsens mening bliva i allt väsentligt ett kommunalt problem. Statens medverkan på detta område synes, på sätt jämväl i motionen förutsatts, böra inskränkas till en allmän ledning och tillsyn, däri inbegripet tillhandahållandet av erforderliga råd och upplysningar, uppgörandet av lämpliga normaltyper o. s. v. Att för detta ändamål påräkna direkta bidrag av statsmedel synes styrelsen icke kunna ifrågasättas annat än möjligen som en nödfallsutväg i särskilda undantagsfall. I den mån kommunerna icke själva äro i stånd att ensamma lösa badfrågan, synes en medverkan därtill böra ifrågasättas från landstingens sida. Denna fråga står nämligen i direkt samband med landstingens huvudsakliga uppgift att sörja för sundheten och det allmänna hälsotillståndet inom länet.

Motionärens uppdrag, att kommunerna borde beredas möjlighet att för ordnande av badverksamheten erhålla lån ur pensionsförsäkringsfonden, finner styrelsen beaktansvärt. Jämlikt kungl. reglementet den 17 juni 1916 angående förvaltningen av nämnda fond kunna lån lämnas ur fonden bland annat till företag, som äro ägnade att i pensionsförsäkringens intresse befordra folkhälsan. Det säger sig självt, att till företag av denna art måste anses höra även badanstalter. I synnerhet för pensionsstyrelsens sjukvårdande verksamhet skulle tillgången till nödigt antal lämpliga badanstalter bliva till stort gagn.

Av ännu större betydelse måste emellertid ett rationellt ordnat badväsen anses vara för den sociala sjukförsäkringen. På grund av den nuvarande frivilliga sjukförsäkringens jämförelsevis ringa utbredning och starka splittring har sjukförsäkringens medverkande för främjandet av badväsen och andra allmänna sanitära och hygieniska uppgifter varit av endast ringa betydelse. Helt och hållet hava dock ansatser i denna riktning icke saknats. Sålunda vill styrelsen erinra om, att då för några år sedan i Malmö en folkbadinrättning upprättades, dess tillkomst möjliggjordes delvis därigenom, att sjukförsäkringarna i staden placerade en del av sina tillgångar såsom andelar i företaget. På grund av felaktig planläggning och andra mindre gynnsamma omständigheter kunde visserligen företaget icke fullföljas i dess ursprungliga avsikt. Men försöket visar i varje fall, att insikten om badandets betydelse för hälsovården förefinnes även hos de nuvarande frivilliga sjukförsäkringarna och att deras medverkan för badväsendets ordnande torde kunna påräknas.

Först efter genomförandet av obligatorisk sjukförsäkring kan man emellertid förvänta en kraftigare medverkan på hithörande område från sjukförsäkringarnas sida. Med de större uppgifter och de rikligare resurser, som efter tvångsförsäkringens genomförande komma att stå sjukförsäkringarna till buds, är det att antaga, att sjukförsäkringarna komma att utöva en i hög grad stimulerande inverkan i fråga om kommunernas strävan att skapa bättre hygieniska och sanitära förhållanden. Genom att efter måttet av sina krafter understödja dessa strävanden befrämja sjukförsäkringarna framförallt sin uppgift att verka i förebyggande riktning.

Huru kommunernas badväsen i övrigt lämpligen bör ordnas är givetvis en fråga, som icke kan besvaras utan en föregående noggrann utredning.

Styrelsen vill emellertid i detta sammanhang ytterligare framhålla, att frågan om badväsendets ordnande i vårt land ej torde vara löst enbart därigenom, att badmöjligheter beredas allmänheten. På åtskilliga platser har det visat sig, att badhusdriftens dåliga ekonomi närmast

varit en följd av den låga badfrekvensen. Säsom redan förut framhållits, är ock kännedomen om badets hygieniska betydelse icke tillräckligt spridd. Det behöves en omfattande upplysningsverksamhet för att åstadkomma förbättring i detta avseende. Onskvärt vore därför, att en förening bildades med lokalorganisationer i olika delar av landsorten och med syfte att främja intresset för bad hos alla samhällsklasser av vårt folk. Detta skulle kunna ske dels genom att i tal och skrift sprida upplysning om badens betydelse för hälsan, dels ock därigenom att man satte sig i förbindelse med arbetareorganisationerna för uttrönande av de lämpligaste tiderna och de mest omtyckta formerna för folkbad. Vid sidan härav kunde föreningen bedriva ett slags kooperativ verksamhet genom att uppköpa och tillhandahålla sina medlemmar badbiljetter till nedsatt pris. Slutligen kunde möjligen föreningen även tillhandagå med råd och upplysningar av varjehanda slag rörande badanstalters anläggning och skötsel. Styrelsen vill i detta sammanhang erinra om den fruktbärande verksamhet, som en dylik i Tyskland stiftad förening, »Deutsche Gesellschaft für Volksbäder», haft, vars organisation och arbetsmetoder säkert torde vara förtjänt av uppmärksamhet.»

Socialstyrelsens yttrande synes utskottet på ett klargörande sätt behandla föreliggande spörsmål. Däri gjorda uttalanden överensstämma i allt väsentligt med utskottets uppfattning.

I likhet med socialstyrelsen anser utskottet, att ordnandet av det kommunala badväsendet bör vara en kommunens och landstingets angelägenhet. Statens medverkan härutinnan bör huvudsakligen inriktas på upplysningsverksamhet och inskränkas till att vara ledande och kontrollerande.

Denna upplysningsverksamhet bör, enligt utskottets mening, i första hand förläggas till skolorna, där den kan ske såväl genom lärares undervisning i ämnet som ock genom utdelande till barnen av småskrifter innehållande upplysningar om badets betydelse, olika badformer och deras tillämpning m. m. Vidare böra läkarne, särskilt provinsialläkarna uppmannas att verka för saken. Även föreläsningföreningarna å de olika orterna böra häråt ägna uppmärksamhet.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att första kammaren ville för sin del besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, huruvida och i vad mån åtgärder från statens sida kunna vidtagas för att å landsbyg-

den och särskilt i större befolkningscentra befrämja tillkomsten av badanstalter.

Stockholm den 16 mars 1918.

På utskottets vägnar: .

OSKAR NYLANDER.

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet hava närvarit herrar Nylander, Danström, von Koch, Larson, Kjellgren, Tisell och Ström*).

*) Har icke närvarit vid utlåtandets slutjustering.